KA JINGROI
KA RI KHASI

KA PANSNGIAT KSIAR KI SAW AIOM

H. ELIAS, S D.B.

1975

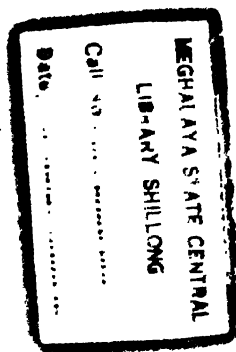

DON BOSCO BOOK DEPOT
SHILLONG

H. ELIAS, S.D.B.

Ka Pansngiat-Ksiar

ki Saw Aiom

4th EDITION

" Tengkhat u 'Saimuka ba dkut,
Haba jar-jat mynmiet u ud
Na krem ba-dum ka Duitara,
Ki dien barim ban pynpangnud."

* * *

" A! ngan da lah kum pha ban tuid,
Khlem khein ki ryta, ki por, ki sngi,
Lyngba ki riat-ki-ram jingim,
Ko Wah, ban icid ia la ka Ri."

1975

DON BOSCO BOOK DEPOT
SHILLONG.

De permissu Superiorum.

Printed at the Don Bosco Technical School,
Shillong.

HA KPER
KI
'TIEW-ROSIPERI.

Shikyntien

Ha kaba pynmih biang ïa *"Ka Pansngiat-Ksiar,"* ngi sngewnguh shibun eh ïa ki paidbah Khasi bad Mynder, ïa ki Nongpynïaid skul bad ïa ki Khynnah skul baroh kiba la pdiang sngewbha ïa kane ka kot.

Ka jingsngewnguh ka bakhraw bad ka bakyrpang eh ïa u *Mgr. S. Ferrando, D.D.* uba thrang bad ïarap borabor ban pynmih bun ki kot na ka bynta ka jingroi ka ri Khasi-Pnar jong ngi; bad ïa i *Mr. T. Cajee,* uwei na ki nongthoh Khasi batbit, na ka bynta ka jingkyntiloh jong u ïa kane ka kot ha ka *Syngkhong Jingtip,* ïa kaba ngi la shu shim lyngkhot katto katne harum:—

"Kane ka kot ka la pyni shai ba u H. Elias um long tang u nongthoh prose uba nang bad tbit eh, kumba u la pyni ha ki *"Khanatang u Barim"* bad ka *Poetri,* hynrei ba u long u Poet uba na ka kyrdan kaba ha khlieh eh, bad ym tang katta, u long ruh u banyngkong eh na ki Khasi ba ngi lah ban ong *u National Poet.* U rwai ha ki sur sngewtynnat, bad ki ktien kit jingpyrkhat ïa la ka ri bapyngngad, ïa la ki lum ki wah ba-itynnat, bad ki briew kiba shong ha ka. U ïatbuh tang ïa ka jinghok, jingshlur, bad jingkhraw u Khasi hyndai, ïa ka jingseng, ka jingïar bad ka jingkyllon ki hima Khasi baheh kum ka Jaiñtia, ka Shillong bad ka Sohra. U ïalam ïa ngi sha ka Dorbar hima ki Syiem hyndai — bym ju don shuh mynta — bad u pyni haduh katno ba win ki ksing ki bom, haba la poi ki Syiem bad ki bakhraw batri ha ka riam ka beit ka ba-iphuh iphieng wat ban shu peitkai na jngai......

"... u dang ngeit bad pyrsad ha ngi ïa ka jingkyrmen kaba tang u Poet u lah ban leh, ba ha kawei ka sngi ka ri tiphok tipsot, tipbriew tip-blei kum kane, kaba la bah ryndang bad pjiar umsnam da ki khun shynrang jong ka, hyndai, kan ïeng rangbah joit bad ïatylli kawei, bad hangta ki jingiwthiang jong ka kin sieng, ka nam ka burom bad ka hok kin par kylleng ka sla pyrthei, bad ka sngi bad u bnai jong ka kin shat biang ïa la ki rong phyrnai.

"Naduh basdang haduh bakut ym don kawei ruh ka bynta kaba ngin dang sngew ba ngi shim kylliang na ki Mynder, hynrei baroh ka ba mih bad sei hi na la ka jong ka mei ri Khasi.

"Nga sngewsih ba ngam lah ban thoh lut hangne ïa ki sur bathiang bad ki ktien bapnah bad shlei jingpyrkhat kiba u ai ïa ngi ha kawei pa kawei ka laiñ, khnang ba ki nongpule ka S.J. kin

ïaïoh lem. *Tang ba nga khmih-lynti ba man la u ne ka khynnah Khasi kiba dang tip ïalade, kin thep ïa kane ka kot hapoh ka pla bad pule ïa ka kat shaba leit........."*.

Ha ki nongpule badon-burom baroh, kum ka jingkynmaw ïa ka Sngi jong KA JINGLAITLUID JONG KA RI JONG NGI, ngi tyrwa "*Ka Pansngiat Ksiar,*" ba la kham pynheh kaban phyrnai ha ka jingim pule kot jong ki, ba, da kaba ïai pule ïa ka kin ïoh ïa kata ka mynsiem kaba ka thmu ban pyrsad.

SHILLONG, *H. Elias.*
15. 8. 47

Ha kane ka Edishon bathymmai jong ka "PANSNGIAT KSIAR", la nang kham pynheh bad pynthymmai katto katne bad la nang kham pyn-ni katba lah, naduh basdang haduh bakut, ban pynmyntoi ïa u paidbah nongpule.

Sa shisien, ngi pynpaw biang ïa la ka jingsngewnguh ïa ki paidbah nongpule bad ïa kito baroh kiba la ïarap lem ha kaba pynphriang ïa kane ka kot.

SHILLONG, *U NONGTHOH.*
24. 2. 53.

Da ka jingkyntu jong u nongthoh hi bad jong ki bun ki nonghikai, ngi la sngewdonkam ban phiah ïa ka kot PANSNGIAT KSIAR barim ha ki ar bynta, namar ka bynta kaba nyngkong ka dei ïa ka kollej bad kaba ar pat ïa ki middle English bad High School. Te kane ka Edishon ba saw ka kynthup ïa ka bynta kaba ar. Lait na kane ka jingphiah ym shym la ktah eiei shuh ha kane ka kot. Ka sdang syndon, namarkata, na "HA KPER KI 'TIEW-ROSIPERI."

Ngi sngewnguh bad ai khublei lypa ïa ki khynnah skul bad ki nongpule kiban ïoh jingnang jingstad ha la ka ktien na kane ka kot.

T.R.
St. Anthony's High School, Shillong.
15 - 8 - 1962.

Ka Jingkdew Sla

HA KPER KI 'TIEW - ROSIPERI.

Sla

1 — KA RI JONG NGA

1. Ka Ri baieid, ka Ri jong nga,
Ka Ri barim-bajah;
Ki lum pyngngad ba paw shynna
Ki ker sawdong ki wah.
    Ka Ri jong nga, ka Ri jong nga,
    Ka Ri i Mei i Pa;
    Hir-hir junom ngan ieid ïa ka.

2. 'Lawbah barben ki ker tawiar,
Ranab ki lum ki ïeng;
Diengksch bajrong ki nang pathai,
Jingiwbih thiang basieng.
    Ka Ri jong nga, ka Ri jong nga,
    Ka Ri i Mei i Pa;
    Hir-hir junom ngan ieid ïa ka.

3. Ka Ri ki lum, ka Ri ki wah,
Syntiew, u soh ki shlei;
Ki um bashngiam ki tuid jai-jai,
Ki ïai ïaroh ïu Blei.
    Ka Ri jong nga, ka Ri jong nga,
    Ka Ri i Mei i Pa;
    Hir-hir junom ngan ieid ïa ka.

4. Ri-thcm rithor ki mied ki peit
Burom ïa pha ko Ri,
Kum syiem ba jrong ka khet pha shong,
To nang synshar ïa ki.
    Ka Ri jong nga, ka Ri jong nga,
    Ka Ri i Mei i Pa;
    Hir-hir junom ngan ieid ïa ka.

5. U rum-u-neng ïa pha un rwai,
Ban kyang ki jingïaroh ;
Ki sim, ka suiñ, ka Sngi, u Bnai,
Ki Khlur ruh lang baroh.
Ka Ri jong nga, ka Ri jong nga,
Ka Ri i Mei i Pa ;
Hir-hir junom ngan ieid ïa ka.

6. U Khun ka Ri un ker tawiar,
Un shan la ïeng la pat ;
Khlem ieid kylliang ïa la ka kmie,
U ingkhong shyllangmat.
Ka Ri jong nga, ka Ri jong nga,
Ka Ri i Mei i Pa ;
Hir-hir junom ngan ieid ïa ka.

7. Ko Ri baieid, ko Ri jong nga,
Ko Ri ki Longshuwa ;
Ïa pha u Blei U'n nang kyrkhu,
Ban roi, ban khraw, ban bha.
Ka Ri jong nga, ka Ri jong nga,
Ka Ri i Mei i Pa ;
Hir-hir junom ngan ieid ïa ka.

2 — U BLEI U ÏOHI

1. U Blei U ïohi ïa nga,
La haba dum ne shai;
La haba rieh ne paw,
La hajan ne jngai,
La ha shnong ne khlaw;
U Blei U ïohi ïa nga.

2. U Blei U ïohsngew ïa nga,
La nga pasiaw ne kyang,
La nga kren bha ne sang,
La nga rwai ne ïam,
La nga duai ne syam;
U Blei u ïohsngew ïa nga.

3. U Blei U tip ïa nga,
La nga mut bha ne sniew,
La nga bam-ei ne siew,
La nga pop ne hok,
La nga shisha ne thok;
U Blei U tip ïa nga.

3 — KA SNGI KA LA MIH

1. Ka Sngi ka la mih,
   Ki sim ki ïarwai ;
   U Syiar u kynih
   Ka pyrthei ka la shai.

2. Mihngi ka byrsaw,
   Trai-bri ka byrtem ;
   Kjat-sngi ki la paw,
   Ki noh 'sai-jaiñsem.

3. Ki khlur shano noh,
   Ba beh ïa ka miet ;
   Haei sha ka dkhoh,
   Ba shong hapoh sicj ?

4. U Bnai u la lieh,
   'Lurstep u la phet,
   Ka Sngi ka la mih,
   Nangtai na lyndet.

5. Ki lum ki byrtem,
   Ki kshaid ki phyrnai ;
   Ki um ki byrngem,
   Ki sim ki ïarwai.

6. Ka Sngi la kyndiang,
   Ka shat ha ryngngi ;
   Ki phlang bajyrngam,
   La rong ki pyni.

7. Ka Sngi bapyllun,
Ka peit ïa ka riat;
Shata ka tyllun,
Ban peit ïa ki khiat.

8. Umjer ki thaba,
Khrik khrik ki phyrnai;
Ki phlang ha lyngkha,
Ki deng mawlynnai.

9. Ka Sngi ka la mih,
La shai ka pyrthei;
Ki briew ki sdang khih,
Ban leit sha jyntrei.

10. Ka Sngi ka thaba,
Sla dieng ki khaweh;
Ki hap um-rupa,
Ka Lyer ka nang beh.

11. Syntiew ki ïarkhie,
La rong ki theh-sei;
Iwthiang ki pynkie,
B'la shai ka pyrthei.

12. Balei te dohnud,
Jong nga, pha khuslai?
To en jingpangnud,
Ba Sngi ka la shai.

13. Ko Sngi ba thaba,
Lada katne pha khraw;
Ïathuh seh ïa nga,
Katno u Nongthaw?

4 — KHYNNAH TIPSNGI

1. Khynnah tipsngi, khynnah tipsngi,
   Khie thiah dang step,
   Bta bha ka khmat,
   Wat ju jaipdeh, wat ju thiah-sngi.

2. Khynnah tipsngi, khynnah tipsngi,
   Spel bha ki kot,
   Thoh shai ki dak,
   Wat leh jaipdeh, wat leh jaisngi.

3. Khynnah tipsngi, khynnah tipsngi,
   Tista sha skul,
   Minot ha ïing,
   Wat leh jaipdeh, wat leh jaisngi.

4. Khynnah tipsngi, khynnah tipsngi,
   Ynda rangbah
   Lashai shisngi,
   Phin sa pyrto la jingtipsngi.

5 — U SIMPYLLIENG.

1. Bñiup-bñiup ka la slap,
   Ki them ki kiew idem;
   Jingñiun ka la iap
   Ki lum bad ki them.
 Khynnah ki risa,
   Shaw-shaw ki pyrta:
   "Simpyllieng khwai dohkha,
   Ai ngan khwai manga."

2. Ki kshaid ki dum lyoh,
   Ki riat ba thieng;
   Lyng-um kum ka kyoh,
   U nih Simpyllieng.
 Khynnah ki pyrta:
   Shaw-shaw ki risa:
   "Simpyllieng khwai dohkha,
   Ai ngan khwai manga."

3. U slap u la rang,
   Ka sngi la kyndiang;
   Simpyllieng u phanang,
   Ki kjat u pawang.
 U Syiar u risa,
   Khynnah ki pyrta:
   "Simpyllieng khwai dohkha,
   Ai ngan khwai manga."

6 — U SLAP

1. Jrop-jrop ki hap na bneng ki um
   Rupa, haba ka Sngi ka dum;
   Jrop-jrop ki hap, jrop-jrop ki jaw,
Prop-prop halor ki 'tiew-lyngksaw,
   Katba khynnah ki ïakynkaw:
   " Slap, slap ban pait ka dieng-ka-maw."

2. " Tak-tak," ki riew ki jingkhang-ït,
   " Tok-tok, tok-tok " ki shu ïai tied,
   Khlek-khlek 'leilieh ka 'ba ha bneng,
Pyrthat u tied kum u lar-en.
   Katba khynnah ki nang byrthen;
   " Slap, slap ban dup pait ka maw-ka-dieng."

3. Ha peit ka wait mastieh u Kui,
   Phanang lade mihngi sepngi;
   Ka mait na phang ï'u ktiar ha khlaw,
Ka pam diengbah, diengrit ne khraw,
   Katba khynnah ki ïakynkaw;
   " Slap, slap ban pait ka dieng-ka-maw."

4. " Tok-tok, tok-tok," ki riew ki ït,
   To plie ka ïing khynnah barit,"
   U slap ban rung hapoh u khroh,
U sam, u dung ïa ki kynroh,
   Katba ki ïapyrta baroh:
   " Slap, slap ban pait ka maw-ka-dieng."

7 — NGA IEID.

Nga ieid ïa ka sngi,
  Ba ka ai ka jingshai ;
Ba pynsyaid bad suitrong,
  Ki syntiew baphyrnai.

Nga ieid ïa u bnai,
  Bad ki khlur ba tyngshaiñ ;
Ïa ka miet ban pynshai,
  U nongleit ban pynshngaiñ.

Nga ieid ïa ki sim,
  Ba ki rwai sngewtynnat ;
Da ka sur ba pynkmen,
  Ki jingmut jingpyrkhat.

Nga ieid ki syntiew,
  Ki bun rong bad iwbih ;
Ki pynsieng ki dymmiew,
  Ki beh noh jingsngewsih.

Nga ieid kham palat
  Ban ka Sngi bad u Bnai,
Ban ki Sim, ki Syntiew,
  Ban ki Khlur ba phyrnai,
Ïa i Pa bad i Mei ;
  Kum maki ym don, lait n'u Blei.

8 — KA 'LANGBROT BARIT

1. Ko 'langbrot barit, ko 'langbrot barit,
Balei phi ïam kynjah " Meh, meh,"
Haba ka met jong phi ka shit,
Ba sop da u shñiuh basyaid mom-mom ?
Mano ba don ka sopti,
Kham itynnat ïa ka jong phi ?

2. Ko 'langbrot barit, ko 'langbrot barit,
Shano ki lok babun jong phi ;
Hangne ki ieh marwei kyndit,
Ban sah ha u lum rad-nong kynjah ?
Ka iam pangnud jong phi ;
Mynsiem jong nga to ai kan pli.

3. Ko 'langbrot barit, ko 'langbrot barit,
Wat ïam Khunsiai marwei,
U Trai ka bneng, ba thaw ïa phi,
U khot ïa lade 'Langbrot jong u Blei.
To kmen, to pah sngewbha,
Phi ïoh kyrteng ka baphylla.

9 — U LET

1. La u Let,
Ha u lok nga ai-kai;
U la klet,
Ha pla u thep, khlem pynphai.

2. Ha la pla,
Nga la wad man ka dong;
Nga suba.
"Imat u bap," nga la ong.

3. Nga pyrkhat,
Hangno ka jaka ba un jah;
Nga leit wad,
Nga ït ha madan bad 'langsah.

4. Nga wan phai,
Khlek nga kynmaw, ha u lok
Nga ai-kai;
"A!" nga ong, "ïa nga u la thok.

5. Bran nga mih,
Kumba sied u thyllah;
"Wat sngewsih
Seh," u ong, "ba la jah."

10 — KOHNGUH

1. " Kohnguh," i ong i mei i pa.
" Kohnguh, wat ju pynlah ;
Kohnguh ko khun, phin ym bakla,
Kohnguh, wat la phi tieng bym lah."

2. " Kohnguh," ki ong ki nonghikai.
" Kohnguh, ba phin dup stad ;
Kohnguh, khynnah phin suk kynjai,
Kohnguh, wat leh, wat kren bun lad."

3. " Kohnguh"—kumta nga dei ban long—
Ban roi ka jingtipsngi ;
Kyrdan babha ngan kiew, nyngkong
Ka jingkohnguh kan btin lynti.

11 — JIEI

1. Ka aïom ka la poi, ki kulai ki la khreh,
   Ha madan ban ïamih ban ïakob jar ba lah;
   Ka lama ka la noh, ki kulai ki suh wiaw,
   La win ur ka khyndew, la khih buk u paidbah.

2. " U jong nga, u jong nga: u jong phi." ïapyrta
   Ki paidbah nongïathong ha Kyrkit Wah-umkhrah;
   U bynriew u khih win ban ïapeit ï'u nongjop,
   Tang uwei u pyrkhat, "u kulai nga sngewkwah.

3. Mynmiet u ruma b'u shong h'u kulai;
   B'u her, u mareh ïa ka lum ïa ka wah;
   Katno u muja, u sngewbha bad u kmen!
   Tyngheng u shu ang ynda khie na ba-thiah.

4. Dang lieh ka tyngab, la u star u pýnjem,
   Ban hiar sha Sohïong ban kitnong ka umphniang;
   Kyndung la u kum shipad star u am sia,
   Ka met u pyneh, ki khohwah u shan triang.

5. La ban ka jingkhia, la u dor ka ryndang,
   Ngun-ngun u dem ïaid, u pyrkhat ki kulai,
   Ban thied tang uwei ban kodom, ban shong khaiñ,
   Ym don ka biria kat kata te hai-hai.

6. " Shiteng ka bainong ngan pynlut ha ka bam,
   Shiteng ngan kynshew ban ïoh thied ka 'iar-pdem;
   Ngan die ïa ka kmie bad ki khun, kan da puh,
   Ngan thied da ka blang kaba roi kaba'm rem.

7. " Ka blang bad ki khun kin da heh ngan die noh,
   Kawei ka masi na Ramrai ngan leit thied;
   Ka dut ngan leit die ki peisa ngan kynshew,
   Ka dor ki masi ba ngan die, ngan patied."

8. " Shano bah phi wan ?" kylli ka San-mer,
" Ale seh, dih sha phin dup um u ryndang ;
Ban jah ka jingthait haba ïaid lynti jngai !"
" Nga die ki masi !" u jubab rkhie ïap-ang.

9. Baroh ki ïarkhie, ki nang mut u biria,
Ki khot, ki pyrta bad ki thlia la um treh ;
U ïaid khlem sangeh, u dem thlip ka pyrkhat.
Ngun-ngun khlem kyrtiang, ka um syep ka nang theh.

10. " Ngan die ka masi bad ki khun kin da heh,
Ngan thied u kulai u bajrong shirynïeng ;
Hangta ka pyrthei kan lyngngoh ban ïohi,
Shabas ! ïa u Khaiñ ba u shong-kulai shyeng."

11. " Nangno bah phi wan ?" paralok ki kylli
Ïa u, ba jynkieng Umdiengpun, b'u kynduh ;
Thuit-thuit u kynthih ; " Nga pynher u kulai !"
Phiak-phiaw hap u khra, u kulai wiaw u suh.

12. Tyngheng ang u biej, u trud la ka khlieh ;
Ki lok ki sammut, pashait shaw ki ïarkhie ;
Kynsan u kynrup ki tyrwieng-khra bapait,
U sngew ka umphniang halor um kam pat kie.

13. " Me lei khun ka biej," ong ka trai. ka lap ngong.
" Mano ban buria kat kane ka duh-ei ?"
Thapnger la u star kumba shoh khawtyndep,
" Yn leh pat kumno ba la shet u Jiei ?"

14. Utai te u biej la ka trab ba u kieng,
Nga i u puson bad u shong halor maw ;
To ieh un pyrkhat sa shisien ban pynher,
Ban shong mareh-thong h'u kulai d'u pathaw.

12 — U 'TIEWLYNGKSIAR IWBIH

1. Hapdeng ki maw, ki shiah i phuh,
   I 'Tiewlyngksiar ban it:
I swiat samrkhie mawei khlem slor,
   La jingsngewsih ki wit.

2. Ki jingiwbih i pynpathai,
   Pynsieng dohnud jong nga:
Ki rong thaba ka khmat jong i,
   Ïa nga ki pynsngewbha.

3. Bad sngi bad miet ïa nga i ap,
   Ba ngan dup san rangbah;
Naduh ba ngam pat nang ban ïaid,
   Ïa nga i thum i bah.

4. Haba nga thngan, nga ur, nga pang,
   I sieng iwbih bathiang;
Haba ki jingkhuslai ki ban,
   Dohnud i pyntyrsiang.

5. Hangno syntiew kordor ngan shem,
   Tyllup ka snieh pyrthei?
Ita i 'Tiewlyngksiar iwbih
   Jong nga, i dei i Mei.

13 — U KHUN U MAHAJON

1. Ha sor Shillong, pajih na ïew,
   Bad la i mei i pa nga shong;
Ki jaiñ bun rong, sawdong ki ker,
   Namar u khun dorji nga long.

2. I pa, u mahajon die jaiñ,
   I mei, ka nongkhaïi i long;
Nga pat, u khun marwei jong ki,
   Ki jaiñ sarot bajngum nga phong.

3. I mei i kwah ba ngan shong skul,
   Ban nang ban stad ka pule kot;
Ban 'rap ïa i ka kheiñ-ka-diah
   Lashai shisngi ban ïoh teh pdot.

4. " Nga tip manga," i ong i pa,
   " Naduh dang rit un sdang kamai
" Kumta ka spah kan ym duna,
   " Un nang ban trei halai-halai.

5. " Putet lashai ynda nga ïap,
   " Ka kam-ka-jam jong nga un bteng;
" Ïa phi ka kmie un bsa un btiah,
   " Khlem shang makia sharum-shaneng.

6. "I pa jong nga, nongsuh bna nam.
   " Kumjuh manga u khun jong i,
" Hato, balei u ksiew i pa,
   " Un ran ka nam, ka kam dorji."?

7. Khat-khar ka ïaid ka kor-suh-jaiñ,
“ Ñiuma,” phai ktien i mei bapli;
Lada u khun um treh shong skul,
“ Kam pher, ai un mat long dorji.”

8. “ Haoid phi mei,” nga kem-ktien kloi;
Katba ka man shiliang ka noh;
“ U mahajon suh jaiñ ngan long,
“ Ka khia ka kot, ka sting ka khoh.”

9. “ *Kamte ïong-i*,” pyrta i pa,
Jyndat i ich la kam la jam
Tok-tok na met ïa nga i thab,
“ Men sdang ban suh ki thliew budam.

10. “ Manga, u mahajon bakhraw,
“ Bymkai ruh de, u nongsuh jaiñ;
“ Khynnah samla ba nga hikai,
“ Mynta ki trei jyllud ’ñiuh-tmaiñ.

11. “ Hapdeng shisnem men nang ban suh,
“ Ban ot, ban khap ka *new fashion;*
“ Ka sor Shillong kan lyngngoh ngaiñ,
“ Shabas! u khun u mahajon!

12. “ Khie thep duma noh keiñ shi-shlim,
“ Ba men nang kloi, ngan tan kitbok,
“ Ïawan, sha Wahthapbru ngan leit,
“ Ban ’thuhkhana ïakob ki lok.”

13. Halor shylliah lyngngeit nga shong,
Nga sdang ban suh ki thliew budam;
Katba i pa sluk-sluk i tan khapbrip,
Kruk-kruk, ka um duma ka thnam.

4. Ka tdem balieh ïakiew-ïahiar,
Ka kli kynting napoh shyntur;
Ha kjat ka sngi na snur ba prong,
Ha khmat jong nga, ka shad lyngur.

15. Katno nga i-muja ban mad,
Ban ïoh kjit lem shitan artan!
Nongtrei, ka bam ban ïoh u dei,
Wat la ngam long khynnah lait-lan.

16. Tang lait phalor ka khmat i pa,
Katba i mei ha ïing-shetja;
Halor mula nga shong 'wah-kjat,
Ha kti nga bat ka 'tangduma.

17. Kloi lan kruk-kruk nga tan kynsan,
Nga tieng ïoh lap ba wan i mei;
Dum tiw, ka dung ka shyllip-nud,
Riew thlum, ngam tip nga don haei!

18. Shiphang hadien, siaw-siaw nga sngew
Ki ktien ba kren ki sur bajem;
Haba khyllie ki khmat ba-khia,
Sawdong jynthiah ki ïeng, nga shem.

19. Ka khmat thangïong i mei nga peit,
Kumno nga sngew i ïai kylli;
Ka kti nga kdew halor shadem,
Ka suh-ka-thar nga ud pyni.

20. Shisngi hadien, i ai ka sleit,
Kumjuh kawei ka kot A, B;
Sha skul pule ïa nga i on,
Kumta nga kut ka kam dorji.

14 — KA AÏOM PHYRNAI

1. La poi ka Pyrem,
Ka Tlang bakhriat la wai,
Ka Sngi ka shit bad ka phyrnai,
Ka pyrthei baroh ka kmen.

2. Ki lum ki wah ki kup,
Kem-khap, jaiñ-khor jyrngam;
Ki sur jingrwai ha riat ha ram,
Ki sawa ngai ngai na them.

3. Ki phuh ki 'tiew - japang,
Sohkhah, Tyrkhang, Lyngskaw,
Ki 'tiew-matïong, ki 'tiew-doh-maw,
Bad ka lyer ki pyniwbih.

4. Halor ki sla, ki phlang,
Ka sngi mynstep ka shai;
Symboh umjer ki ïaphyrnai,
Bad ki khih thaba khrik-khrik.

5. Ka khmat u briew ka um khrek-khrek,
La shoh ka Sngi Pyrem bashit;
U rkhie, u kmen, dohnud kam rit,
Lymphuiñ kum 'tiew-kulab shylluit.

15 — KA 'ERÏONG

I

Ka Leilieh ka khlek-khlek,
U pyrthat u kyntraiñ;
U 'lap-bah u la ther,
Nga la jhich phar rynjaiñ.

II

Ka sahit ka dum tliw,
Ba la poi ka 'erïong;
Bareh khoit ki phet rieh,
La ha khlaw ne ha shnong.

III

Ki tnat dieng ki la kheiñ,
Ki diengbah ki la ngat;
Ki syntiew ki kyrngah
La ki khlieh ki dem smat.

16 — KA PYREM

1. Ka Pyrem ka la poi,
   Ba ka Tlang ka la phet ;
   Ka Ramew ka phyrnai,
   Kum u syiem ha ka khet.
   Ki jaiñ-khor bathymmai,
   Na shaei ba ka sei ?
   Ka thaba ka Mariang,
   Ka Pyrem ka la dei.

2. Ka Pyrem ka la poi,
   Ki sla dieng ki la spch,
   Ki lyngkha ki jyrngam,
   Pakha-slew ki kawch.
   Ha ki lyhuh, ha sangam,
   Ka 'Titpu ka la rwai,
   Ka wan rah ka khubor,
   Ba Pyrem ka wan phai.

3. Ka Pyrem ka la poi,
   Ki khmublang, ki khunjch ;
   Ha pyntha ba-bun rong,
   Ki ïakmen ïamareh.
   Ki syntiew ki la phong,
   Ki la kup la ki Khor ;
   Ki pynsieng jingiwbih,
   Ba Pyrem la dei por.

4. Ka Pyrem ka la poi,
   Ki kshaid-rit, ki kshaid-bah,
   La u shñiuh ki pynnoh,
   Ha ka Sngi ki pynthiah.
U Sohphie u la ih,
   Ki Sohshan, Sohkhawïong,
   Sohphienam u la saw,
   Ki Sohshiah ba bun rong.

5. Ka Pyrem ka la poi,
   U bynriew u phuhmat;
   Ka jingim ka la sdang,
   Ha ki lum bad ki riat.
Ki Diengbah ki pawang,
   Ba la khie ka 'erïong;
   Ki kynting, ki pangah,
   Ki Siej bad ki Skong.

17 — KA SYNRAI

1. Ki 'er-pyngngad ki beh hir-hir,
   Na kliar ki lum bajngai;
   Ki dieng-ki-siej ki khih kir-kir,
   La poi ka por Synrai.

2. Ka kyndub bneng ka shai kdiar-kdiar,
   Ki lyoh ki thaba phyrnai;
   Rymphum ki noh ki um shyngyiar,
   La poi ka por Synrai.

3. Janmiet ka phriang jarut ka miaw,
   Ka bneng ka stem phyrnai;
   Jalyeit ki laiphew sur u siaw,
   La poi ka por Synrai.

4. Ki lum-ki-them kmur-kmur ki stem,
   Ki um ki shad phyrnai;
   U 'Tiewtyrkhang u la byrtem,
   La poi ka por Synrai.

5. Ki 'Tiewlyngksiar ki rkhie rymmuiñ,
   Ï'u 'Tiewkulab ïapstai;
   U Klew ï'u 'Tiewtyrso u peit na suiñ,
   La poi ka por Synrai.

6. Ki dieng rangai ki ïeng kynram,
   Ki sla ki la ïapstai;
   Diengbah diengsan ki sdang thynram,
   La poi ka por Synrai.

7. Halor u phlang, umjer rupa,
Ki kmen, ki thiah lyngngai;
Ka Sngi halor jong ki, ka 'ba,
La poi ka por Synrai.

8. Ki um-ki-wah ki lieh khariew,
Ban tong u Shersyngkai;
Ki khih ki thnam ba hiar u bynriew,
La poi ka por Synrai.

9. Ka Sngi ka shit pyngngad kdiar-kdiar,
Ka bneng ka khuid phyrnai;
Kir-kir u pah u khñiang-u-ktiar,
La poi ka por Synrai.

10. Ha them ri War ba thiah sharing,
U stem u Soh u Kwai;
Ha thwei, ki lieng kit soh ki king,
La poi ka por Synrai.

11. Khublei Synrai, khublei ïa pha,
Ko khun khatduh ki Saw Aïom;
Burom u Trai, u Blei babha,
Pha ïai pyni ha nga junom.

---

18 — U MAWMAÏR

1. Jingim u briew thma-bah ka long,
   Kham khraw ym don ha sla pyrthei;
   Ki diengpyngkiang ki ker sawdong,
   Pynban ïa ki, ban jop ngi dei.

2. Harud lynti ki at-ki-them,
   U Mawmaïr babthuh u ïeng;
   Mynsiem baswai, ki kjat bajrem,
   Ban shan pynshngaiñ, ban kiew shaneng.

3. Shaneng samla, shaneng! shaneng!
   Kyrdan ka hok, artet nang kiew;
   Jingsuk jong phi, ka don ha bneng,
   Wat hun ban sah tang kum ki briew.

4. Wat trei te tang ban sah ka Nam,
   Ne, tang myllen ban im Kyrteng;
   Horkit-hordang tang ïoh ka Bam,
   Namar kine, kam thmu ka Bneng.

5. Namar ka 'leilongspah wat im,
   Ka khroh, ka kbih ban shet-shukor;
   Akher ka sngi ïa phi kan tim,
   Ban im ban ïap babe dier por.

6. Jingim jingïap ban pynsyrtok,
   Ka bor to sei, to trei-to-beng;
   Mih sngi, noh sngi kamai ka hok,
   U Blei U'n rap, U'n da na neng.

7. Shaneng samla! ka hok-ka-sot—
   U Mawmaïr shongthait jong phi;
   Ka Nam, Kyrteng kin man Mulot,
   Ka Spah kan um; phin ïap thylli.

19 — KI POR SHUTI

I

Haba kin poi ki por shuti bakmen,
Ynda ki sngi shongskul baroh la dep,
Ki kot ki sla ngin set hapoh synduk;
Shadien ngin kieng ka pla, jasong ban thep.
Lyngba ki lum ki them ngin kiew ngin hiar,
Ngin siaw, ngin rwai ki sur padiah bathiang;
Haba kin poi ki por shuti bakmen,
Ynda ki sngi shongskul baroh la dep.

II

Ha ïng ka ding basyaid ka rhem ha dpei,
U mawbyrsiew, ka nap ki rkhie sngewbha;
Katba ïa nga i khmih-lynti i mei;
Ki wah, ki lum ryngkat bad nga ki rwai.
Lyngba ki them ba sieng iwbih ngin hiar,
Hapdeng ki mawramsong, ki um bashngiam;
Haba kin poi ki por shuti bakmen,
Ynda ki sngi shongskul baroh la dep.

III

Hapoh ki bri, ki 'persyntiew-'persoh,
Ngin shong riehtngen hapdeng ki sohñiamtra;
Ki um, ki kshaid rymphum ngin leit ban jngoh,
Halor Umngot kin per ki liengkynda.
Lyngba ki thiep ki riat ngin kiew ngin hiar,
Kin sieng ki 'tiewtyrkhang, matïong, lyngksiar;
Haba kin poi ki por shuti bakmen,
Ynda ki sngi shongskul baroh la dep.

20 — SHAPHRANG SAMLA

1. Shaphrang samla, shaphrang, shaphrang!
Hajuh ban sah wat shah;
La diengpyngkiang ki ker ha phang,
Ïaleh haban da lah.

2. La bun jingeh ba phi kynduh,
Ïa phi ban pynsangeh;
La jingkyrmen phi la jan duh,
Ban sah hajuh wat treh.

3. Wat ong lashai phin sa pyrshang,
Phin leh dohim dohïap;
Lada mynta ban leh phim nang,
Kumno hadien phin lap?

4. Dohnud bashynrang pynïaw triang-triang,
Wat slor kum ki sla dieng;
Kum ka 'leilieh na 'mon sha 'diang,
To tbeh jingshlur khlem tieng.

5. Jingeh wat shah kin ïeng pynwit
Lynti jingstad ban poi;
Umsaw 'lap-bah ki tuid ngit-ngit,
Duriaw ba kan kyrsoi.

6. Sha kliar u lum, sha kliar to mied,
Hangta ka don ka khet—
Jingjop, jingstad, ka hok to jied,
Ban trei shitom wat klet.

7. Ki jingkhuslai, ki jingsngewsih,
Sha 'diang sha 'mon kyndat;
Jingwit pyrthei ai kin wan mih,
Ban ïuh hapoh sla'jat.

8. Hadien u 'lap-praw, tyngshaiñ ka Sngi,
Shai kdiar pyrthei-mariang;
Hadien ka Tlang, Pyrem ka pli,
Ban im ki dieng ki phlang.

9. Shaphrang samla, shaphrang khlem ma,
Mynsiem ka sngew shynrang;
U Blei na neng U nang ïada,
Ki kam babha to thrang.

10. Kumta samla, shaphrang, shaphrang!
Hajuh bán sah wat treh;
La diengpyngkiang ki ker ha phang,
Haban da lah, ïaleh.

---

21 — HA KI LUM BAD KI THEM

1. Ha ki lum bad ki them bapyngngad
Jong ka ri, ki wahduid ki tuid phyrnai.
Ki syntiew ba bun rong, ki pynsieng
Jingiwbih ïa ki 'er-batemon;
Ka dohnud jong nga ka kyndeh
Da jingieid, jingiphieng ba phuh ka ri,
Ka mynsiem ka rwai da jingkmen:
Ri, ri ba nga ieid,
Ri ki lum, ki them bapyngngad;
Ri, ri ba nga ieid,
Umpohliew jong pha ki ïai shngiam.
Ri, ri ba nga ieid,
Hangno ngan shem ha pyrthei kum mapha,
Ri, ri ba nga ieid.

2. Lum Khasi bapyngngad, 'eriwbih
Ki beh hir por synrai bad por pyrem.
Kit-khubor phi ko lyer, ban pathai
Jingsuhsieng lasubon jong ka ri.
Ka burom, ka nam jong ka ri
Ba nga ieid, kin tyngshaiñ hapdeng jingdum,
Bad u Blei ïa ka Un sumar.
Ri, ri ba nga ieid,
Ri ki lum, ki them bapyngngad;
Ri, ri ba nga ieid,
Umpohliew jong pha ki ïai shngiam.
Ri, ri ba nga ieid,
Hangno ngan shem ha pyrthei kum mapha,
Ri, ri ba nga ieid.

---

22 — KA TYRNA

1. Hapdeng ki lum pha ïeng kyndiang,
   Na Mawshamok, haba nga peit;
   Ha kjat Nohkalikai pha shong
   Syaid sngi, ban jngoh ki lum Mawsiang.

2. Sawdong ki ker ki lum ki riat,
   Batriem ban kiew, bathiang ban peit;
   Na lyhuh ki them, ki riat jong pha,
   Teng teng nga i ka kiew ka Khiat.

3. Kyrteng sammut ïa pha ki jer,
   —Ngam tip balei ki khot Tyrna—
   Mano ban leit peiphang shisha,
   Balei ki khot u Lum Symper?

4. Kjat-sngi ki Saw Aïom ki doh
   Ïa pha, ban suit ki laiphew rong;
   Kim ngiah halor jong pha ban shong,
   Ban saw u Kwai, ban stem u Soh.

5. Na khlieh ka riat, ka Kshaid Likai
   Rymphum ka noh hapoh ka thwei;
   Ryngngi jong pha, ka thrang ban her,
   Ban im hapdeng u Soh-u-Pai.

6. Ka Pakhaslew ha riat Mawïew,
   Khweb-khweb hapdeng ki 'Tiew-dohmaw
   Ban tip ïa pha ba deng 'Piengksiar,
   Mynsiem samla jong ka, ka jew.

7. Ka nam jong pha kylleng pathai,
Naduh ri lum haduh ri thor;
Mano bym tip ki Soh Tyrna,
Ki Kwai, Tympew, ki 'Tiew-dyngngai?

8. Kumba ki suh ki kliar Diengkwai
Ki khlich shaduh sahit bajngum,
Kumta ki rwai ki khun jong pha,
Ki sur basyiang sawa sha jngai.

9. Hapdeng 'Persoh, Bri kwai-tympew,
Nalor ki dieng, ne poh dymmiew;
Ka sur basyiang jong ki ka kiew,
Ka dap ka lum-ka-wah, nga sngew.

10. Ko ri u Moina, ko ri u Jalyeit,
Ko ri u Ngap, ko ri u Soh,
Ki 'Erbatemon ha pha ki kaweh;
Ia pha katno nga suk ban peit!

---

23 — HA RI NONGWEI

Marwei ha ri nongwei kynjah,
Na jngai i mei i pa ;
Katba harud wahduid
Nga shong pyrkhat lyngba,
Ki lok ba shetshukor,
Pyrthei ba shetkylla.

Bad miet bad sngi nga ïai kynmaw,
I mei i pa baieid ;
Ïa ki nga iehnoh beiñ,
Hapdeng jinglongtymmen ;
Jingduk jingthngan ki shah,
Ïa nga ban pynrangbah.

Kyrhai ki lok bashetshukor,
Ki ri bapher nga poi ;
Ngam shem haei haei,
Ka shnong kum la ka jong ;
Ngam shem ha sla pyrthei,
Nalor i pa i mei.

Ki jingkhuslai, dohnud ki dung,
Nga swai, nga tlor ummat,
Mynsiem jong nga ka khia,
Dohnud tyrkhong ka pdang.
Hangno jynkit ngan bret,
Lait tang ha phi, Mei-Pa!

24 — KA POR

1. Ka por ba la leit,
Kam wan phai shuh;
Ka Sngi ba la dep,
Ka phet jynduh.

2. U Khnam ba la siat,
U dei ne lait;
Ban phai sha ryngkap,
U wad ka shongthait.

3. Ka Ktien ba la kren,
Ka her jngai bak;
Juban ba la khlei;
Ka phet beit sak.

4. 'Tiew-kulab ka pyrem,
U phuh, u shylluit;
Shiphang u ïap-stai,
Ka rong ba shu suit.

5. Ki Sngi jinglong samla,
Shadien kim phai shuh:
Ki her sha la rngai,
U briew um sngewthuh.

6. Ka Por ba la dep,
Ka phet jynduh;
Ka Sngi ba la leit,
Kam wan phai shuh.

25 — U 'TIEW-KULAB BAJNGUM

U 'Tiew-kulab bajngum, marwei u ïeng,
Hangta hapdeng ki shiah bathaiñ syrdoh.
U wiat rymmuiñ ; u khmied ki khmat sha bneng,
U'm i khuslai ; ï'u Trai bakhraw u ïaroh,
Ki jingiwbih basieng n'u Blei u ïoh.
Ki rong phyrnai ha kjat balung ka Sngi,
Dang step ki 'ba, burom u Trai ki pyni.

26 — HALOR KA LIENG

I. Halor ka liengkynda ngi king,
Hapdeng ka thwei baïong;
Katba ka um ka khih kynting,
Ka lieng ka shad sawdong.
Hapdeng ki 'er-hirhir ba beh,
Ha sla ki um khlek-khlek ba khih,
Ka lieng ka shad, ka kiew, ka hiar;
Ki sieng ki 'er-iwbih.
Ki sim bun rong ki rwai
Ki sur sawa bathiang,
Ki sur bathiang.

II. Sha kjat ki lum ka sngi ka noh,
Byrhuiñ ka suiñ ka saw;
Kjat-sngi ki sam lyngba ki lyoh,
Ki thoh-rupa ki paw.
'Lurmiet ïa nga u phuh - samrkhie,
Syrngiew u bnai ka kmen ha thwei;
Ka lieng ka shad, ka kiew, ka hiar;
Kumta jingim pyrthei.
Ha liengkynda ki king,
Shiliang jingim pyrthei,
Jingim pyrthei.

27 — KI KHYNNAH 'NONGKYNDONG

1. Ha la ka shnong ngi suk, ngi kmen,
Ha shnong ba shong i mei-i-pa;
Ngi rich ka khlieh hapoh thwei bneng,
Ka mei Ramew ïa ngi ka bsa.

2. Ki lum ki wah, ïa ngi ki ker
Sawdong ka trep ba sop d'u traw;
Ki khlaw badum, ki maw bajngum,
Ki 'riewhyndai ki pynkynmaw.

3. Dang step phyrngap sha lum ngi leit,
Khrik-khrik phyrnai umjer ki phlang;
Shadien ngi kit ka pla jasong,
Ngi ñiah bam phlang, masi bad blang.

4. Ngi kiew ka lum, ngi par ka riat,
Ban wad ki 'tiew-dohmaw, 'tiew-klong;
Ka khlaw ka btap ngi klang kylleng,
Ban kheit ki 'tiew-phyrnai bun rong.

5. Harud wahduid ba rieh dymmiew,
Ngai-ngai ha them sha jngai na shnong;
Ki her ki sur jingrwai myllung,
Katba ngi shong ban bam jasong.

6. Hapoh dymmiew batngen jar-jar,
Ngi shad, ngi kmen para khynnah;
Shaw-shaw ngi rkhie, ngi rwai, ngi siaw;
La khnam ryntieh kyndong ngi rah.

7. Haba ka jngut ka bneng mynsngi,
Ba kah pyndum u lyoh khyndew;
Shaid-shaw ngi kyang ngi ïarisa,
"Shit, shit ban syaid u khun bynriew."

8. Haba la shoh ka Sngi lyngngai,
Ha um ngi ïalehkai sngewbha;
Dohthli, dohtham ngi wad, ngi kem,
Sha ïng ngi rah ban ïoh tah-ja.

9. Tang noh ka Sngi, ngi lum ngi lang
Jynri-jyndub, sha ïng ban leit;
Katba ki blang ki ïaid ïapah,
Narud lynti, sohshiah ngi kheit.

10. Haba shairong u 'Nai-rupa,
Ngi soh-tyngker ha phyllaw ïng;
Ngi shad lymmuh, ngi king mastieh,
Ka riam-ka-beit, ka rong baphieng.

11. Synrei, u *thlong shabar ngi sei*,
Ban dung u khaw ban shet 'pukhleiñ,
Teng-teng ngi phon u 'pu-sohriew,
Ngi shet ka ja 'hadem bakhleiñ.

12. Haba ngen bnai, ba dum pyrthei,
Ka duitara, ka marynthing;
Kyndong-dong-dong harud ka dpei,
Ngi bsiat, ngi tem pynhap lai ksing.

13. Ha por laitlan ka blang, masi,
Ka shrip, ka thit sha lum ngi rah;
Ki krem dohthli, ki ktem riam sim,
Ngi wad kylleng sangam-sajah.

14. Ka 'Sing-diengphong sadhai ngi tem,
Tïa-tïa ngi put ka 'Tangmuri ;
Ha lum sharai masi ki kie
Berong ki khatar sur besli.

15. La bam ka ja suda te lei,
Haba ka suk mynsiem ;
La duk khait khait, kyrduh te lei.
Haba riewspah mynsiem !

28 — KA WAH - UMKHRAH

1. Na Noh-kaliar nga noh phum-phum,
   Ban hap ha thwei ki um bajngum;
   Halor mawsiang thir-thir nga sied,
   Nga tuid lyngba ki them-ki-lum.

2. Ngam don ka Tlang, ngam don Lïur,
   Nga rwai, nga kmen bad miet bad sngi;
   Shisha teng teng nga riew ur-ur,
   Tang ban pyntieng pynkïuh ïa phi.

3. Nga mastieh, ryngkoh ka riat-ka-ram,
   Nga shad, nga kmen ba poi ha khriang;
   Ha them nga ïaid suki hin-hin,
   Harud jong nga ban ih soh-thiang.

4. Ha por Lïur nga pynlyngkien,
   Madan Kyrkit Pynthor Umkhrah;
   'Khasaw, 'kharoiñ nga kit bak-bak,
   Nga sied kylleng kum ka shoh-thah.

5. Ha por 'lap-bah nga noh bum-bum,
   Ki riat-ki-ram ki twa khram-khram
   Nga ïaid jyndat mawsiang bajngum,
   Pyrthei baroh kawei ka thnam.

6. Ha por Umsaw ngi kit na phang,
   Ka them-ka-at ka jah jyndam;
   Ki briew, ki mrad, masi bad blang,
   Sha ri bajem ïa ki nga lam.

7. Diengbah diengsan ba mih hajan,
Ki ïng ki sem, jynpun jynkieng;
Lynti jong nga haba ki wit,
Dyngkhong nga rat, ki per kum lieng.

8. Ki Mawramsong ki ïeng ka thma,
Ki noh taiñ-taiñ ban ïasangoh,
Haban da pait ka khlieh-ka-reng,
Ki tur phrak-phrak khlem ïaiehnoh.

9. Haba ka sngi ka rang kdiar-kdiar,
Ki 'er-pyngngad ki beh hir-hir;
Hangta ki khun bynriew ki hiar,
La jaiñ ban sait dang step ngir-ngir.

10. Haba ka shit amrang ka sngi,
Ki wan khynnah kynthei-shynrang
Ha pneh jong nga ki kmen ban jngi,
La jaiñ ki thad halor ki phlang.

11. Ki nongrep ba klan ïa nga shiliang,
Ki nongthoh-dieng ba ïaid lynti;
Ha nga l'u star ki wieh pynjem,
Ki shut pynnep la wait la sdie.

12. Rymphum ha kshaid Mawlai nga theh,
Ki um rupa ba noh rymphai;
Jram-jram ki lai-kyrdan nga hiar,
Shapoh ki 'tiew-tyrkhang ngai-ngai.

13. Hapoh ka lyhuh Sunapani,
Hapdeng ki khap, ki lum ki riat;
Jutang nga teh bad Umshyrpi,
Junom ban im ban ïap ryngkat.

14. Hangne, halor mawbah mawjngum,
Thir-thir ki sied kum khiat kum skei;
Ki khun Khasi shynrang-kynthei,
Ban shoh, ban tong dohsher dohjei.

15. Ki sngi ki leit, ki sngi ki wan,
Hynrei nga tuid Lïur bad Tlang;
Shaduh Brama jingthiang nga kit,
Ba mih suhsieng n'u 'tiew-tyrkhang.

16. Ka Sor Shillong nga pynthaba,
Mynmiet ki mawlynnai nga tbeh;
I'u Bnai, ki Khlur nga ïaleh thma,
Shabar ka shnong jingdum nga beh.

17. Ko wah rupa baieid ki Blei,
Ko rngai dien'jat u Longshuwa;
Mano ban ngam kita ki thwei,
Ban shem ki tlong ka por jong pha?

18. Arliang ki rud jong pha, kyrsoi
Ki umpohliew basngur khriang-khriang;
Ki kyan, napoh mawsiang ki bthei,
Ki tuid khlem rngat Lïur bad Tlang.

19. Ka shngiam ba kum kata, 'Keirang
Um ju ïoh mad; haduh dohnud,
Ki tngen, khlem kheiñ por-shit por-Tlang:
Mynsiem ka pdam ka jingangnud.

20. Haba Premmiet basieng iwbih,
Halor jong pha ki noh lade;
Ki 'Tiewtyrkhang, 'Tiewphlang barieh;
Dohnud jong nga hin-hin ka kie.

21. A! ngan da lah kum pha ban tuid,
Khlem kheiñ ki ryta, ki por ki sngi;
Lyngba ki riat-ki-ram jingim,
Ko Wah, ban ieid ïa la ka Ri!

29 — U 'TIEW - JAMIYIANG

1. Marwei hapoh ñiut ha dymmiew,
   Jar-jar, khlem ïohi u rieh tngen;
   Lyngngai ha trai sla u thiah-kai,
   U 'Tiew-Jamiyiang ba'm ju kren.

2. Dang step ïa ka Sngi u peit liak,
   Ki rong, jingiwbih ba u'n kem;
   Ki khmat u buhrieh ha ki sla,
   Rong jngum u tyngkai hapoh krem.

3. Ki lyer bahir-hir ki leit khroh
   Na u, jingiwbih ba kin ïoh,
   Ban lam sha kylleng ka pyrthei,
   Ban ïoh n'u bynriew jingïaroh.

4. Hangno u 'Kaiñ-ïong u bastet,
   Ban phah ki kyrwoh sha kylleng;
   Khubor ka pyrthei ban pyntip,
   Ban pei ka haw-haw sha suiñ-bneng?

5. Ïa me Jamiyiang baiwbih,
   Ngan bud la nga im, la nga ïap;
   Nuksa basngewrit me pyni,
   Ha tbian ngam sheptieng ïoh yn hap.

30 — U 'TIEW-KULAB

1. U 'tiew-kulab ba phuh marwei hapdeng phyllaw,
   U rkhie ïap-ang ïap-ler, haba ïohi
Ïa u Mali tymmen ba ïaid dot dot dang step
   Ngab-ngab ba wan sumar ki 'tiew-lili.

2. "Balei phi rkhie pashait katne mynta ka step?"
   Kylli u 'men-Mali dor met ryngkdung;
U 'tiew-kulab nang heh nang jam ka rkhie ïap-ang:
   "Sa tang shipor tymmen, jingïap kan dung."

3. "Ha! ha!" u rkhie, u rkhie ïap-ang, u rkhie ïap-ler,
   U ang la ka shyntur rymmuiñ, sammut
Baroh shisngi u kmen u shad kum ka samla,
   Haduh ba lap ka miet shai bnai byrngut.

4. Dang step lashai, Mali u wan ha kper iwbih,
   U lap ki dop-syntiew kulab batlor
Ki ber lade; u khar, u lum ha i kyndong,
   Hangta ki sah, ki ïap tyrkhong kdor-kdor.
      "Hynnin ka sngi u rkhie pahuh,
      Mynta pat um don shuh."

31 — KI KHUN-SWET

1. " En noh seh hep, wat ïam shuh mynta,
Ñiad noh ki ngab bad sait ki ummat:
En, ïoh nga ïam pangnud sngewsynei,
Ei ban pyntngen ïa phi tang marwei ?"

2. " Nga sngewkynjah, hangno don i mei ?
Nga tmang ban shong hangne tang bad phi
Khot noh i mei, premmiet ka wan lap,
Ong ba nga thngan, nga khriat ba la slap."

3. " Mei ngim don shuh, ngi sah khun-swet.
Pa ruh ngim don, namar i la phet ;
Stong u la tap jyntep jong i Mei,
I ruh hangta i thiah tang marwei."

4. " Te i'm wan shuh, ngin sah tang arngut ?
Ei ban sumar, ïa nga ban jyllud ?
Miet ka la poi, nga khriat ba ka pjah,
Khot noh i Mei ïa nga ban pynthiah."

5. " En noh ko hep, wat ïam shuh mynta,
Mei i'm ïohsngew, wat kyang wat pyrta:
Trai jong u dieng marwei i ïohthiah,
Phi bad ïa nga, u Blei U'n sa kah."

32 — U SIER LAPALANG

Kynjai ha ri-thor, poh ranab-lum Khasi,
Ka Sier bad u khun ki shong suk arngut hi ;
Ka Kmie ka phuhmat la u khun ban ïoh meng,
B'u san ka rynïeng, b'u kynrem ki reng.
" Ko mei," ong u khun, "phin shah ngan leit kiew,
Ban mad ï'u jangew u jathang ri Khasi,
Ba nam shityllup ka pyrthei ka mariang,
B'u bha, u babang, u bathiang bad bashngiam ?"
"Ynnai, waw ko khun!" ong ka kmie ba ka tieng,
" Ban nai ban leit jngai na la skum, na la ïng,
Tip-ei, yn leit long, yn leit man da kumno
Sha jngai, sha nongwei sha bym tip bym-ïohi ?
To koit, yn ïabam la u nor la u khah,
Hangne ha la ri ba ju shong ba ju sah ;
La duk la kyrduh, la shitom, ne la thngan,
La kup ne lyngkhuit, la ha khim ne ha tan,
Ka ïng ka batam la ka jot la ka pei,
Jynsur la jingmut ban shong suk bad i mei."
" Koit mei, wat sheptieng," kylliang ktien u Lapalang,
"Yn-lei ngan ïaid biang, ngan sumar nga la nang,
La met, la jingim ba la san la rangbah,
Ngan leit ngan ïawan, ngan shu her kum u thyllah.
Kyndiang ha ranab lum Khasi,
Ka Sngi ka shong-thait bad khunblang khunmasi ;
Khweb khweb ha shiteng jong ka riat,
Ka shad ka kaweh ka symparat ;
Ki kshaid barymphum la jingrwai ki pynher,
Khrik-khrik ki phyrnai da ki rong ki bapher.

Ki 'er-batemon hir-hir kiba beh,
Mynsiem ka jong-no ba kim lah pynkyndeh?
Dohnud jong u Sier ban ïohi kat kane,
Dik-dik ka kyndeh, ban rynsied um banse.
Kyrhai u jangew u jathang ba dang lung,
Khrek-khrek u jyrngam, u dang khie bad u plung.
Ka shngiam bad ka thiang kum kata um ju mad,
U Sier Lapalang na shano un leit wad?
Khlang-khlang u pynshad la ki khmat baphyrnai,
Kynjreng la ki reng u pynïeng khlem khuslai;
Ki 'er-batemon ki kaweh, ki pyndem
Ki phlang, u jangew u jathang ka Pyrem;
Sar-lysai ki ïaper kum ka lieng halor um,
Khrek-khrek sa shiphang ka jyrngam ka kjat lum.
U bam khlem suitkha la ka im la ka ïap,
Katne ka pahuh um phohsniew, um ju lap.
Kjat-sngi ba-byrtem kum ki kshaid noh rymphai,
Ka met jong u Sier ki syrpud pynphyrnai.
Kitai ha ranab ki nongrep ki ïarkhie,
Hai-hai la ka rwai la ka siaw khlem babe.
" Hapeit, thie u Sier ba wan bam jangew!"
Kumta khih ka shnong, ïeng u paid kum ka dew.
Ryntieh, deng-pongdeng u 'sai-siej ka pyrkhing,
Ka kyoh u 'nampliang kumba bsiat marynthing;
Ha shen ngat u Sier ba la dung 'nam-sarang;
Bynriew u risa, u sngewkmen, u ïakyang.
Risa kum kata, la ka shad ka phawar,
Hangno sha, ki 'dong jong ka shnong ba kam par?
Ka kmie ka shitom ka sohsat ka mynsiem
L'u khun ba u jah khlem khubor, ka dum dngiem;
Kloi lan khlem lap-lieng sha ryngngi ka wan kiew,
Ka ieh la ïng-duk ïng-rangli ha dymmiew,

Kyndit na shiliang ka ïohi la u khun,
Ba bah u bynriew ba duhoi risa hun;
Dum thlip ka pyrthei-ka-mariang; mynsiem kmie
Jong ka kumba mait kumba pom da u sdie;
Ka ïam ka lynñiar pangdohnud pangdohnam,
Ka miet, ne ka shai jingkhuslai kam lah pdam:
"Ko Sier Lapalang, Kynrad ïa ka mei,
Nga la ong ynnai yn klang ka pyrthei,
Yn ïashong ha ri dkhar ri pynthor,
Yn ïabam da u khah, ïabam da u nor.
Me ong: "Ngan leit mad ï'u jangew bakynthong.
Ngan leit mad ïa u jathang ba-ohshrong;
Ha kaba mynta seh mo kynrad ïa ka mei,
La dum ka bneng-ka khyndew, ka pyrthei,
La kiew sa ka 'tieh pongdeng bad u 'nam-sarang,
Ha ka met jong me mo Sier Lapalang.
U bynriew u ïeng la ka ksaw-ka-kpong,
U la ïoh risa kynhoi ha ryngngi Shillong,
Tang ïa nga seh mo kynrem-reng i mei,
Sa ka kheiñ burom suda ha kane ka pyrthei!"

33 — KI POR BARIM

1. Mynmiet shuwa ban leit ka khmat,
   Nga kum kynmaw ki por barim-bajah ;
   Katba nga dang puson ki por khynnah,
   Ki ïa basuk nga ïoh-i pat.
   Kine ha khmat ki wan ki leit,
   Katba kyndiang ïa ki nga peit.

2. Kine ha khmat jong nga ki paw,
   Nangmih nangjah, kylla ki wan, ki leit,
   Hynrei ki artylli ki khmat ba peit
   Samrkhie, ngam lah khlem da kynmaw.
   Kumba ka Sngi ka shat dang step,
   Mynta ki peit napoh jyntep.

3. Kumba 'Tiewkulab ba shoh u 'Lap-praw,
   Haba pyrsad ka 'Er-synrai u slor ;
   Ki lok jong nga-uwei-pa-uwei ki tlor,
   Ban phai sha la u Trai Nongthaw.
   Ki Sngi bakmen ki jah ki mih,
   Kumjuh ki long ki sngi sngewsih.

34 — KA DUITARA

1. Ka Duitara padiah ki sur,
Ba mih na krem u 'Saimuka,
Ka sdien kynram nalor tympan.
La sop rynjaiñ d'u pring suda.

2. Shano ki dien barim ki her,
Khana-parom ba ud myllung;
Ki 'tienphawar, ki bor hyndai,
Shaïa-ïashai ba ud ha u 'Sailung ?

3. Ki sur maïa u khun ka Ri,
Ban pynkyndeh mynsiem samla,
Mynta ha krem badun ki lngaid,
Jar-jar ki ngam shapoh ñiamra.

4. Teng-khat u 'Saimuka ba-dkut,
Haba jar-jar mynmiet u ud
Na krem badun ka Duitara,
Ki dien barim ban pynpangnud.

5. Ngi long mynder ha la ka Ri,
Ka jinglaitluid ngim kwah rwai shuh:
Ngin shong hapoh syrngiew Jamynrei
Hangta, ban ïam babe jingdub ?

6. Hangno 'Saisyiang uban pah sur,
Ban kem ki sur ba jan jah lngaid;
Hangno u 'Rangdajied bashlur,
Sajar ban lam ïa la u paid ?

35 — KA NOHSNGI

1. Sha lyndet ki lum ba buhrieh
   La ki kliar ha ki lyoh ka sahit,
   Sha ka ri bajngai ba ka khmat
Kam lah ban sam lyngba ban khmih ït ;
   Jngai sha lyndet ki lum-bah bad lum-rit,
   Ka Sngi shata ka leit ban thiah.

2. Ka saw huiñ ka Sngi bapyllun,
   Lyngwiar-bneng ka byrsaw lyoh rupa ;
   Sha ki lum bajngum ka nang ngam,
U 'Lurmiet u ïeng ban phira.
   Khlur ki khongngoid ïa u Bnai ba kin 'ba,
   Ka suiñ, ki mawlynnai ka deng.

36 — KA PREM-MIET

1. Ka Sngi ka sdang sep; ka Premmiet ka noh-kjat,
Ban khreh ka jingwan jong ka miet bajar-jar;
Ki blang ki masi sha la sem ki phai pat,
U lyoh ka khyndew khlem kyrtiang u bud dien.
Ki sim ka suiñ-bneng ki ïaher sha la skum,
Ki rwai. Ka sahit ka sawa hum-shi-hum.
2. Ha lum, ki diengkseh ki kolngub la ki khlieh,
Ki 'er-batemon ki kynoi ha la pneh,
Ki beh hir-shi-hir bad ki rong jingiwbih,
Na 'Tiew lasubon, Jamiyiang bad Tyrkhang.
Sha krem, ki mrad-khlaw ban leit thiah ki kyrkieh,
U Khla bad u Thlen ki sdang ieh jaka rieh.
3. Ha them, ki wah-duid halor maw ki ryngkoh,
Ki kmen kum khun-blang khun-masi; ki kynud
Ki sur ban-kynmaw ïa ki por ba leit noh;
Ha khriang bad ha thwei ki kjat-sngi ki phalang,
Syntiew phlang iwbih, 'Tiew-tyrkhang, 'Tiew-doh-maw,
Ïa ka, ki pynsieng la ha phlang ne ha maw.
4. Lyngwiar-bneng ka byrsaw bad u Bnai u khongngoid
Na lyndet jong ki lyoh ki Kjat-sngi ki phyrnai,
Ki noh war-rymphai kum ki kshaid por Lïur,
Ki 'ba, ki phalang ban khublei ban ïakhlad.
Ka Sngi ka nang hiar, kum ka ding huiñ ka saw,
Ki sim ki sngap jar, ka pyrthei ka sngew blaw.
5. Sawhuiñ ha Sepngi, ka Sngi ka sdang noh,
Ki lum basamthiah, ïa ka ki sdang kah,
La kliar, ki pynjrong ban buhrieh ha ki lyoh;
Ka Sngi, shuwa ban khlad, ïa ki ka leit doh.
Sharum ka nanghiar bad ki lum ki nangjrong,
Premmiet ka la wan ha syrngiew jong ki, ka shong.

37 — UEI SHA U BLEI ?

1. Ha ka miet kynjah bajar-jar,
Sha sahit nga mied la ki khmat,
Mawkordor phyrnai nga ïohi
Ki thaba khrik-khrik itynnat.
" Mawlynnai kordor!" nga pyrta,
" Uei sha u Blei ?"
Ki ïa-ong: " *Ka Jingshai ba theh-sei.*"

2. Ha ka sngi barang, batyngshaiñ
Ka Pyrem, basieng ki syntiew,
Halor dieng ki sim ki ïapah ;
La ka rwai ka siaw ki kyntiew.
" Ko sim bneng!" nga ong, "to ïathuh
Uei sha u Blei ?"
Ki jubab: " *Ka Jingkmen ka pyrthei.*"

3. Ha lyngkha baïar ka pyrthei,
Nga ïohi ki phuh ki syntiew
Har-rukom la rong bun jait,
Jingiwbih suh-sieng ki pynkiew.
" Ïathuh seh," nga ong, " ko syntiew,
Uei sha u Blei ?"
" *Jingiwbih bathiang ka pyrthei.*"

4. Nga ïohsngew ki wah mynlïur,
Ki kynud la sur basngewthiang,
Ki ryngkoh kum khun blang halor maw,
Ha madan hin-hin ki pasiang.
" Ïathuh seh," nga ong, " phi ko wah,
Uei sha u Blei ?"
" *U Mynsiem ka jingkmen bajyllei.*"

5. La ki khmat nga khmied na ri thor, nga ïohi
Ïa ki riat kyndiang, ïa ki lum bashohsngi,
Ki kaweh khweb khweb symparat, pakha-slew,
Noh ki kshaid rymphai ha dymmiew bad ryngngi.
"Ïathuh seh, ko lum, ko pansngiat jong ka Ri,
Uei sha u Blei?"
"*U Mynsiem bajanai tam marwei.*"

6. Mano ba la kah pynbyrïe, pynramïa,
Ki khmat u bynriew, u kynrad ka Mariang?
Lada ki syntiew bad ki khlur bad ki sim,
Ki wah bad ki lum ki sawa, ki pynphriang,
Ki rwai ban ïaroh I'u Nongthaw bamarwei.
Balei sha u briew um maue ïa u Blei?

38 — U SOHKHLUR

Hapdeng 'lawbniap ba shong u Khla - u - Thlen,
Hapoh dymmiew jar-jar bajngai na shnong;
Ha trai diengbah bakah-syngiew na jrong,
U Dieng Sohkhlur u san, u shong rieh tugen.
Teng-teng u 'Nai rupa shuwa ban ngen,
Ha u mynmiet, u peit ki khlur oh-shnong;
Ka Sngi ka wan khongngoid na ki kyndong,
Ban doh ki soh saw huiñ ba dap ka kmen.
Kumne jar-jar u san, l'u im shisur,
Ym don khuslai, ym don sngewsih ne tieng;
La slap ne rang, la shit ne khriat, la Tlang, Lïur,
U shad kadiang kamon ha lyer basieng;
Ïa nga ban hun ha la jinglong basngur,
U ai nuksa, ka stieh jingshlur ban kieng.

39 — KA 'WEI-TDEM

Ka Lïur ka la leit, u 'Lap-bah u la wai,
Ki Kjat-sngi ki phyrnai ba la poi ka Synrai;
Ka Sahit ka thaba bad ka lum ka byrtem,
Ki Wahduid ki rich tngen, la ki sur ki pynjem.
Ka Suiñ bneng ka khuid kdiar, bad ki thwei ki ïong jngum.
Ki 'khangnar ki kyrngah, ki ïashad harud um.
Ki sim-khlaw ki ïapah, halor dieng ki ïadem.
Hynrei, hir nga kynmaw i 'Matïong ka 'Wei-tdem;
Rymphum ba ka hap na sha khlieh jong ka riat.
Sham-sham ba ka noh ban pyrthuh ïa ka Khiat,
Ha khap lyhuh ba isyier, war rymphai ka lynsher,
Ban wan hiar hapoh thwei, ban sawa ki Saw Lyer;
Na kadiang bad kamon ki synran ki riat-bah,
Ki phira synñia sngi, kum ki bor u Ramhah.
'Tiew-Japang Mawramsong na shiteng ki kaweh,
Ki pathai jingiwbih ha ki lyer kiba beh;
Na krem thwei bajngum-jngum, khatar-sur ki kynud,
Ki jingtem bamyllung, ban pynum ka dohnud.
Man ka teng nga ïohsngew la ha jngai ne hajan
Ba ka ud, bad ka ïam, ka kyrhuh bad ka kyan.
Kham jylliew ban ïa ka nga pason; nga kylli:
"B'u bynriew ïa u Blei u la klet bad ka Ri!"

40 — HA 'NONGKYNDONG

Nga suk, nga kmen ha la i 'nongkyndong,
Sha jngai na ka huri-hura rongphong,
Dang lich tyngab jyntrei ïa nga ki ap,
Ban smat, ban sting thir-thir, nga bud ï'u ngap.
Dang stcp nga khie, ka leit-ka wan nga khreh,
Kyndong la i jasong-jatap nga teh.
Mynsngi, nga puh nga daiñ, nga thiew nga bet,
L'u khaw-u-kba, u jhur-u-jhep ban shet;
Mynmiet, sha trep nga pda ki kjat bajrem;
Hangta nga syang, dohthli dohtham na krem;
Ki 'hur-jangew, jamaw ba kheit na wah,
Nga phon, nga shet bad ki khapiah.
Ynda lah bam lah dih, harud ka dpei
Nga shong. Kynting-ting-ting marwei-marwei
Nga bsiat ka marynthing, ka duitara,
Ban tem ki khatar-skit ban ud u 'saimuka;
Ngai-ngai na krem, ki mih ki sur bajem,
Ki hamsaïa b'u Longshuwa u tem.
Dohnud jong nga, ka um, ka kie berong,
Ka par h'u 'saimuka hyndai kulong.
Kumne nga trei, nga kmen, nga rwai, nga tem.
Lyngba ki Saw Aïom, lamphang Pyrem.

41 — BALEI

1. Balei kumne ko bah,
Ba phi ïaid ka khlieh kyrngah;
Kum ka Tham kynriah dadien?
Balei kum ka wang shoh-thah,
Kyrwep la ka mon?
Balei phi jem ki mat,
Kum u Wich-jarung khlem shyieng,
Ha ka por 'lap-bah Lïur?
Ting-ting ka Marynthing,
Ba u 'Saimuka u ud,
Ban pynum ïa ka dohnud.

2. Ko hep duna janor,
Phi dang biej haduh katta:
Ban kylli tang ki balei?
Phim tip tang u biej ramïa,
U ïai kylli "Balei?"
Khyrwait synduk tala,
Ki "Balei" hapoh ramïa;
Kam ki briew phin ym mushlia.
Ting-ting ka Marynthing,
Ba u 'Saimuka u ud,
Ban pynum ïa ka dohnud.

42 — KA JINGSBUN

1. I kam-rit basbun,
   Ka kyntien bajemnud,
   Ka dohnud ki pynum,
   Ka mynsiem ki syrpud.

2. I kam-rit babha,
   Ka kyntien basngewthiang,
   U thlongmluh u thlongsying,
   U kylla u soh-thiang.

3. Ka dohnud bajynsur,
   Ka khlaiñ bor ban kit,
   Ban pynsting ïa ka khia
   U batlot u barit.

4. Ka sur ktien bajem,
   Haman la ka por;
   Ka ding-bah ka tem,
   La ka thang jubor.

43 — KA JINGSNGEWSIH

1. Balei ko lok, phi tlor ummat,
Phi ïam sngewsih pynpait dohnud;
Kaei mynsiem jong phi ba bthat,
Na rngai ñiamra ban mih jingud?

2. Balei phi shong kli-kti marwei,
Balei phi shong shan'ti sngewsih;
Balei u shñiuh u noh ra-ngei,
Katba ki jingpyrkhat phi tih?

3. U Sympyllieng ba mih ha suiñ,
Umjer rupa basaiñ ka Sngi;
Hadien u Slap u wiat rymmuiñ,
Ki mih dang step n'u phlang ba-kli.

4. Keiñ noh ko lok, ki jingpuson
Ba thar sngewsih, pynpait dohnud;
Ïa phi ki shet-shukor, ki phon;
Raimaw-raidieng to beh ï'u ksuid.

44 — KI KHUN KA RI

1. Kum u 'Lurshai, ko *Seng Syngkhong Jingtip*!
Premmiet phi paw, jingshai kjat-sngi ki lip;
U Bnai sahit, sha u ki khmat u phai,
Sha phi, ka ri ki kñi kan peit lashai.

2. Halor tympan ka sdien ka Saron saiksiar,
Shirynïeng ba la sur d'u pring napoh shakiar;
Ki jingud jylliew jong ka, ka mynsiem kiba ktah,
Kim ud, kim riew, kum ki por ba la lah kim pah.

3. Ha jingkynjah ka miet jar-jar, na thwei ka kut,
Ka sur jylliew ka ud n'u ksai ba-dkut;
Ki dien barim-bajah ha mynsiem u Myllung,
Ki khie kyndit, ka dohnud jong u ki dung.

4. Kum u 'Lurstep shuwa ka Sngi u thaba,
Ban rah ka khubor ka jingwan jong ka;
Ba ka ri, ka pyrthei-ka-mariang kin sa shai,
Ba ki lum bad ki them, ki wah bad ki um kin phyrnai.

5. Nga sngew ki ktien bamaïan na rngai phi pyrta:
" Kyndit ko khun ka Ri ki Longshuwa;
Ban pyni ba phi la stad, la kiew sha jrong,
Kheiñ-kor ka ktien-thylliej, riti la jong."

6. Kum u thning khie-la-peh shiphang-sngi ka Pyrem;
Kum sur mawsawa khlieh riat, wat lngaid sha them,
Ba phin san phin rangbah, phin im ban syrtok
Ki khun ka Ri na Wahblei sha Kupli, kin kit-bok.

45 — KA JINGIEID

Haugno ka jingieid bashisha, ka jingieid bapalat,
Wat pyrthei la ka heh, ban kynthup kat ïa ka kam ryngkat ?
H'u thylliej ba padiah, ka khuslai bad sngewsih, kylla kmen,
Ha ki kam isynei ban ïarap, ïalade ban len ;
Ne, ka jingngeit bakhlaiñ bor, ki lum bah ban kynriah,
Ka jingstad baphylla ban pynpaw kam khyllah ?
Kham khraw ïa kane, ym don ka jingieid, ba uwei
Ïa lade u aiti, namar jong kiwei.

46 — JAHARE !

" Balei khynnah phi shang ïaid khrong,
Phi thliew ki khmat, phi lip ka rong ;
Ka maiñ ki khun baïoh-bakot,
Rynthaw ka kup, ka phong jaiñjot ?
La dang kat phi sangsot-mai-Blei,
Phi shem jynjar ha sla pyrthei ;
Adar lanot ! aïu yn ong ?
Mynsiem, dohnud jong nga ka mong."

" Tang ïoh ka bam madei-mata,
Shikham arkham u sohkhawja ;
Thliew-ïng ki briew, ngi ïaid pynrit,
Ba lap ka thngan, ka shahjingit.
Ka sngi ka sdang ban noh arsut,
'Erkhriat ka sdang ban beh pyrhut ;
Ki sim sha skum ki her ïapah,
Ngim tip hangno shibit ngin thiah !

" Ngi sah arngut tang shipara,
I hep barit ryngkat bad nga ;
Mynta i thait im lah ïaid shuh,
Lynshop ka thngan ka jingkyrduh.
Ka ïng, ki jaiñ, ki mar-mata,
Nadong shadong la buh-bynda,
Ban ïoh khalai, ïasan kynda,
Ban ïaid ïathong i mei-i-pa."

47 — HALOR U LUM

Halor u lum hangta ka ïeng,
    Ban peit sawdong ki lum ki them,
Ki dieng bajrong ki kah syrngiew
    Ïa ka ; ki sim ban rieh ha dymmiew.
Ka Sngi Pyrem ka shoh lyngngai,
    Ban ih u soh-u-pai, ban pathai
Ki lyer ka jingiwbih syntiew,
    Ba phuh hajan ki umpohliew.
U slap ban shoh ïa ka um lah,
    U kyrtoh lyndet ha sla diengbah ;
U phria, u thah, ki bor ramew,
    Kim lah, wat la ki ïeng khiedew.
Ha kjat jong ka, ki tuid ki wah,
    Ki um rupa bakhriang khrik-khrik,
Hapoh dymmiew teng teng ki rieh,
    Halor ki maw ki shad-mastieh.
Harud jong ki, ki phuh lyngsyun
    'Tiew-saw-'tiew-lieh, ka tnat ba-khun ;
Ki 'Tiewtyrkhang, 'Tiewphlang, ka Slew,
    Kir-kir ki kaweh thapniang u Klew.
Sawdong ïa ka u soh-u-pai,
    U ker khlem kheiñ Pyrem, Synrai,
Ka Sngi ha ka, ka ïai phyrnai,
    Ym don ka miet lymne ka shai ;
U Bnai u ïai thaba shairong,
    Hangta ka ri nga suk ban shong.

48 — U MAWBYNNA

Sha jngai na shnong, kynjah ha khlaw,
Ha thaiñ ba shong u shrieh u tngaw;
  Hapoh sangam-sajah marwei,
  Ba ker ka bniap ka shiah kynrei;
Halor ka lum rai-eh rai-dam,
Hapdeng ka maw khohruh-khohram;
  Hangta u ïeng u Mawbynna,
  Ban kit ka nam u Longshuwa;
Wei-briew u ap, u ïeng phylla,
Ban sah burom u Kñi-u-Kpa.
  Ki dieng bajrong ïa u ki kah.
  Hangne hangtai ki ker ki shiah;
Ka kliar khohmuh, ka thiah ha kjat,
Naduh hyndai, ba pom pyrthat,
  Ñiutmaw u sur shimet rynïeng,
  Jyr'ni u ksoh shaduh tyrpeng;
Ka kah dymmiew ka Jri bapïar,
Ban sieng iwbih u 'Tiewlyngksiar.
  Ha kjat jong u, ki ngat lyngkrang,
  Ki thiah ki-Maw-kynthei-shynrang;
U slap, u phria, ka lyer, ka sngi,
Ki tied, ki shoh halor jong ki.
  Ko 'Rang-da-jied, ko 'Rangkynsai,
  Ba thir ki thwei ka por hyndai,
Katno ki ryta me ïaid lyngba,
Ban sah ka nam ki Kñi-ki-Kpa!
  Ha me ka bor jong ki ka paw,
  Haba ki ring d'u thning pathaw.

Nangno me wan, mano ba tip,
Ki 'riew-mynta ki dum buit thlip;
Lehse ka dei n'u lum parksiar,
Ba kdup hira ba la lum thiar;
Ne, na thwei umbah pyrthei,
Na pneh ba thum ïa me marwei!
Haba shane ki ring ki bah,
Mano ba tem ka ksing-ka-dhah;
Mano ha me ba shong kohnguh,
Ban seng phawar, kaweh lymmuh?
Katno ka pah ka 'Tangmuri,
Katno ka ïam ka Sharati;
Haba pyllait u Masi-rong,
Ha kjat jong me ki shyieng ba song!
Lada mynsiem u briew ka kut,
Ryngkat ka met, ka doh ba pyut;
Yn lei ka lum-ka-lang paidbah,
Yn lei ka thep Mawshyieng Mawbah?
Katba ha trai jong me, nga shong,
Katno nga sngewphuhmat sarong,
Lehse u Mawkñi pynban me dei,
Ba kdup ki shyieng jong ki 'riewblei;
Ki shyieng jong ki paila kordor,
Ba sei la buit, la bor la sor;
Ban saiñ, ban seng, ban buh riti,
Tyllup ka snieh ka ri Khasi!
Ba men da don u thylliej briew,
Shaphang jong ki ban rwai surkiew;
Ki umpohliew u Lum Shillong,
Ba lam arsut ki Mawramsong;
Kim biang satia, baroh kin rngat,
Ban saiñ, ban theh paila ummat!

49 — U MIKAEL BAD U LUSIPHER

Ka Syiem Mihngi ba kup jaiñ-ksiar,
Phyrngab la dang kynih u Syiar,
Halor kali-ding ka shong,
Ban suwari ki laiphew shnong,
Kylleng ban peit dang saw tyngab;
Ka plied ñiuhmat khyllie kitab.
Tang mih Premmiet ha khmat tyngkong,
Sawlep ka noh shapoh 'liewlong
U 'Nai-Khatsaw-Synñia tang shai
Byrngut, u lip ka khmat phyrnai;
Ha miet badum l'u iphuhmat,
U don ka dak thoh jngem ka khmat.
U Mangkara ba tbeh pyrthei,
Ka Kali-khlur shaphang shatei
Ban kit khubor ï'u 'Lur-phira,
Tang ïeng u Syiar ki jah-sutra.

* * * *

Hakhmih u Lusipher ingkhong,
Halor ka khet lyngngeh u shong;
Hapdeng ki paidbah bneng u tied,
Ba peit lyngngoh ïa u 'rang-da-jied.
Ka khmat bha-briew ka i-dom riang,
Lyng-a u ksuid kamon-kadiang,
Shibit ka phngaiñ, shibit ka dum,
Teng-teng u ïaid shaneng-sharum.
U shñiuh baïong u noh rangieb,
Ki khmat sawtriej ki peit, ki sieb;
Ka jingkyryiat ki bniat ka riew
Kumba tylliat u Maw-sohriew

Hakhmih u ïeng, ha sngap u kren,
U tim, u kyang, kyrhuh lar-en:
"Balei ngin sah kumne ki mraw,
Burom la jong ngim kwah pynkhraw,
Balei ki syiem ban long ngim kwah,
Jinglong-shakri ngi hun ban sah:
Balei ngim lah ban long u Blei,
Marwei ban ïaid pyndem pyrthei?
Ki kti bakhlaiñ jong nga kin bat,
Ki bor Mariang, tyngam pyrthat;
Sawlyer basiaw pyllun ka Sngi,
Hukum jong nga kin kit shakri.
Ïa phi ki pangsngiat khlur ngan ai,
Phin shong halor ki khet phyrnai,
Ka Sngi, u Bnai, phin ïuh ha kjat,
U Mangkara u'n dem 'ñiuhmat,
Ki syiem-khynnah, ki blei phin long,
Halor ki khlur ka bneng phin shong,
Pyrthei kin dem ban mane-blei;
Ka bor jong phi kin sngewshyrkhei.
Shisha, u Blei ïa ngi U thaw,
Hynrei tang ban pynlong ki mraw,
Hapoh adong ïa ngi U teh,
Hukum pyrkhing jong U ban leh.
Balei ngin sah hangne ki mraw,
Burom la jong ngim treh pynkhraw;
Balei ki blei ban long ngim kwah,
Jinglong-shakri ngi hun ban sah?"
Ngin ïeng ïaleh, haoid, ngin ïeng,
Ban pyndem ngon ï'u Khraw-tyrpeng
Ki blei ngin long, ki syiem ka bneng"
Ka par ka sur ki paid kylleng.

Hakhmih u Mikael u wan,
Ryngkat angel khyndai kyrdan;
Ka khmat jong u ka thaba lep,
Palat ka Sngi shuwa ban sep.
Ha-phang khat-ar kynhun u ïeng,
U Khla ka-wait ki paidbah bneng;
Ka maiñ jong u ka pynsuh-jer
Pynkïuh, wat ïa u Lusipher,
"Hato me dei ma-me," u ong,
"U Blei u Trai Kynrad na jrong;
Ym dei Ma U ba buh ba thaw,
Nadong-shadong, la rit ne khraw?
Ka hok aïu jynthaw u don,
L'u Trai Nongbuh, pyrshah ban phon?
U-ei ba kat u Blei ka bneng;
Ka bor jong U ka paw kylleng?
Hynrei ma me pyrshah men ïeng,
Me ngam hapoh ahor jingmeng;
Naduh mynta junom men shong,
Hapoh 'liewlong ban thang ingkhong."

* * * *

Ka jingjyrub ka ding kyndok,
Hapoh ñiamra ki krem dujok;
Ka khlei thylliej byrsaw-byrtem,
Ka shla, ka klang ka thang byrngem.
Ï'u Lusipher shata arsut,
Ryngkat nongbud la shop set kut;
Angel ha bneng ï'u Blei ki rwai:
"Bakhuid, Bakhuid, Bakhuid u Trai."

50 — KA KORBAR MET - MYNSIEM

Ka Met.

I

" Hangno yn lap jingitynnat,
Hangno yn shem ka jingphuhmat:
Ha 'per-mariang pyrthei baïar,
Hapdeng ki lum-ki-them ba pïar;
Hangne ka syiem laiphew jynthaw,
Ïa nga, ka bor kaba'n kham khraw?

II

" Kumba u 'tiew kulab basieng,
U phuh lyngsyun ha ka kper baphieng
Hapdeng ki 'tiew-iwbih bun rong,
Ha pneh ki 'tiew - lyngksiar, matïong;
Ha sla pyrthei nga mer, nga khraw,
U syiem-patsha laiphew jynthaw.

III

" Ka bam-ka-dih bashngiam sadhai,
Ka kup-ka-sem iphuh rymphai;
Ki har rukom ki jingthaba,
Ïa nga ki long ki jingsngewbha.
Baroh katba pyrthei ka ai,
Na ki, ka khmat ngam ju pynphai.

IV

"Kumba u Kbeit na suiñ u phriang
Ki khmat ha sla pyrthei-mariang;
Kumba u 'keirang ki umpohliew
Basngur, miet step u ïai phohsniew;
Ka khet sngewbha pyrthei nga wad,
Hangta, ki san tip-thuh ki mad.

V

"Ki phew rukom ki jingsngewbha,
Nga'm tip balei ki khot "thala."
Jingthrew jong nga ha ki, ka pdam,
Jingkmen, jingsuk, sha nga ki lam.
Ha ki, ka khmat ka hun ban peit,
Ki bor tip thuh ki shong syngngeit.

VI

"Mynsiem, hapoh jong nga pha dei,
Katba nga sah ha sla pyrthei;
Ka mon jong nga la rit la khraw,
Kan ïuh ha khlieh jong pha, ko mraw.
Ynda nga jot, nga poi jingduh,
Nga tip phan troiñ phan jot kumjuh."

Ka Mynsiem.

VII

"Ka Ruh bashong-bynda pha long,
Shisien ka sngi kin thep ha krong;
'Dewmet pha long, shata phan phai,
Hangta ki ksaiñ kin bam shngiam rai;
Aïu phan kit na sla pyrthei,
Ynda pha jot, pha ïap lawei?

VIII

" Sharud ka shnong ïa pha kin rah,
Ban shong ryngkat ym don ba kwah:
Ki lok baieid baroh jong pha,
Ryngkat bad ki pha ju sngewbha,
Kin phet, kin bret ïa pha, kin klet;
Hangno jingphieng jong pha, ko met!

IX

" N'u Blei nga mih, khyndew pha long,
Ka bor synshar, ha nga ka shong;
Ka mon laitluid, ka bor pyrkhat,
Ha nga, u Blei u buh u sat;
Jinglong bapoh nga pynkyntiew,
Kyrdan mrad-khlaw sha jinglong-briew.

X

" Haba'm don shuh u Sim Moina,
Yn leh aïu ka Ruh suda?
Haba jynjar khyndiat ka ban,
Ko met sarong pha kyïuh, pha ran;
Ki lok basniew, ki jingthala,
Ïa pha ki riam ban shet kylla.

51 — HA LUM JYNTEP

I

Ka kti batriem, hynrei baskhem
  Jong ka jingïap hangne ka shem,
Hima baïar irat shaneng,
  Ha sla pyrthei, nongrim ka seng;
Jingïap ka bat u diengduh-nar,
  Satlak khyndew ka ïaid runar.

II

U Padhati ha ka u liem.
  Ka wait ar-liang syrti ka triem;
Ym don u rit, ym don u khraw,
  Ym don u syiem, ym don u mraw;
Ha khmat jong ka mano ban ïeng,
  Pyrshah uei ban ïa-aireng?

III

U khla ka wait, u Syntan baiaw,
  U liem, u pra ki thied ki jaw;
U syiem khraw bor halor ka khet,
  Ïa ka u kyïuh, tyrwa ai-bhet;
U kabiraj ba shem bun lad,
  Dum-dngiem u duh ka buit-ka-stad.

IV

Ka'm riej ka shai, ka'm kheiñ ka dum,
    Halor ryngkew kumjuh ha um;
Khunlung, khynnah, samla, rangbah,
    Ka kit syllad, ka ñiom radbah;
Ka'm don jaka, ka'm ap ka por,
    Ka'm ai byrta, ka'm phah khubor.

V

U 'Suid-lamïap ha ka u shong,
    Ban suwari ki laiphew shnong;
Ka wait khah snam ha kti u bat,
    Hapoh syrngiew u rich u Sam-at;
U thiah-u-shong ryngkat ka Rugiew,
    U swait kylleng ban ïoh bam-briew.

VI

Ka'm don jingtngen, ka'm shem jinghun,
    Ka'm tip ban ai, ka'm bna jingsbun.
U 'nud jong ka u long ka "Am,"
    Ka kur-ka-jait, ka pyut, ka tram;
Dymmiew jong ka, ka dei ka rngai,
    La rang, la slap, ka pan ban ai.

VII

Hangne ha lum 'rudnong kynjah,
    Ki 'baikliarwait jong pha ki thiah;
Haba mynsiem sha byinjukut
    Ka phai, maki ki shem ka pyut;
Hapoh pubon, ha ding bashla,
    Ki shnong set op, ki kylla rnga.

VIII

Hangne ki thiah ki kñi-ki-kpa,
    Hangne ki kut ki Longshuwa
Ba saiñ muluk, hima pyrthei:
    Ban suk pyrsa shynrang-kynthei,
Kum 'Tiew-lyngksiar basieng iwthiang,
    Ki slor bijai ha pneh mariang.

IX

Ko 'thei-rangieb ba shong thapngab,
    Sawdong ki ker pukni, tyngab ;
Pha'm sah samla, pha'm man tymmen,
    Na thwei ka Por pha shong myllen ;
Pha pan baikhrong, jutang pha ap,
    N'u khun-bynriew, hapdeng ka pap.

52 — KA AÏOM PYNGNGAD

1. Kulong-kumah ka aïom pyngngad,
   Shu jngi ha Ramew 'er pyngngad;
   Pyrthei ba shong synñia ha rngai,
   Bynriew ba syllok Blei shongsuk kynjai.

2. Nyngkong ka sngi, u bnai la tyngshaiñ,
   Ka pyrthei mariang ka dang phngaiñ
   Ba dang synshar ka hok-ka-sot,
   U khun-bynriew u'm tip ka pei-ka-jot.

3. Jingtip nga wad nga pyrta,
   Jingshemphang ka ngen hapoh ramïa;
   Mynba ka por basuk ka synshar,
   Jingim, jingïaid u bynriew dhar-dhar.

4. Ka shong-ka-thiah, ka ïaid-ka-ïeng,
   Ka dap jingtieng ïu Blei shi-rynïeng
   Khlem don ka pop-ka-sang kynrei,
   Ka mynsiem ka shong ka sah palei.

5. Ka riam-ka-beit, ka kup-ka-sem,
   Khlem don ka thoh-ka-tlem;
   Ka ïaid kumjuh nadong-shadong,
   Mynsiem ba dap jingieid ba'm lah ban ong.

6. Jinglong bahun ym lah ïathuh,
   Sharum-shaneng ka ïai tyngkhuh;
   Pynban u bynriew u shem jinghun,
   Ryngkat u laiphew jynthaw shu hun-hun.

7. Jingkren syllok pharshi kylleng,
Ki shong ngen kynjah khlem ang;
Ïoh hap ka pop, tangon ka sang,
Jingsuk u briew ka shong ha-phang.

8. Ka Hok ka ker tawiar sawdong,
Da jingtieng ba'm lah ban ong;
Ba ïai ap ka jutang jingkhum Blei,
Bad miet bad sngi ki tieng shyrkhei.

9. Haba ki khun ki thap mynsaw,
Ka kmie ka shla, ka ud, ka sneng-ka-kraw;
Da jingpaitnud sngewsih ka shoh,
Bad jingjemnud, ka kjor ka khroh.

10. Jingshai ka hok ki khun ki bud,
Nangta ki bat synshar khlem pud;
Haman u tnum, ka trep, ka skum,
Ki ri ki bat pyrkhing ïa ka hukum.

11. Ki aiñ baskhem kim khih, kim win,
Ka juk batngen ka shong synshar;
U khun ka ri u khraw pyrkhat,
Ym don ka lad da kumwei pat.

12. Jingstad barim baroh ngin bud,
Jingïalam babeit ban ym pyntud;
Jingdum ba pynbaïong yn bret yn sar,
Jingïaid tare yn btin pynshai kdar.

V.M.

53 — KA HAMSAÏA

1. Jingpyrta nalor ki lum bajrong,
Ban ïohsngew ki ktien bajlan-jingong;
Hangne-hangtai ki sur bàthiang,
Pynshah ki shkor ïohsngew kyndiang;
Nga bud bad lap ki jingïathuhkhana;
Ba mih napoh shyntur u sim moina.

2. Ka Lyngwarku ka shong halor tnat-dieng,
Ban ïathuh ka sat-ka-jew baphieng;
Nangta nga wad ka sur sngewthiang,
Ban wan bad leit noh khlem kyrtiang;
Ban wad, ban khot shu lap ramïa,
Ka phawar kynnoh ka Hamsaïa.

3. Mian-mian suki nang san rangbah,
Ka riam ka beit haduh ban kieng 'tieh-bah,
Ka tieng-ka-ma la nang synshar,
La shong ha-kut ne sah ha-bar;
Jinglong kawei ka par na-dong sha-dong,
Haduh ban long simpah simsong.

4. Katba ka ri ka dang sah lung,
Dang speh symbai ba bet ba thung;
Nangta ki ïar, ki pait ki khatar skit,
Jingtip u khun ka ri la dang tohkit;
Awad ka sdang ban khie peitmat,
Ban long ka phuh-ka-phieng basmat.

5. Ka sin, ka buh-kyrteng la ishaïong,
Ï'u lai phew sker ha lum, ha shnong;
Ki neh, ki sah khlem lah pynkhih,
Ba'm lah ban thew jinglong-ryntih;
Nga la tharai lamwir lamtham,
Pynban ki long dulir ban bat, ban kham.

V.M.

54 — KA LAMA JONG NGI

Ka Lama Lairong ha suiñ ka kaweh,
Katba ki 'er-batemon ki beh;
    Ha kliar ka ïeng shongkun shynna,
    Ka jinglaitluid ka Ri ka pynbna:
La wai ki jingbanbeiñ ban-khoh,
La kut ka jingtehmraw baroh.

Jingim thymmai mynta kan tuid —
Jingsuk, jingroi bad jinglaitluid —
    Katba shaphrang ka Ri ka kiew,
    Jingieid ïa ki kan nang kyntiew;
Ki khun ka Ri kin plung, kin san,
Ha pneh ka Mei-ri-lung ri-san.

Ka lait-ka-let, ka sniew ngin klet,
Jingshun, buhnud baroh ngin bret;
    Rongstem jinglen lade ngin kdup,
    Ronglieh jingkhuid mynsiem ngin kup
Ka jingkyrmen palei kan lam
Ïa ngi shaphrang, jingim jyrngam.

Kumta, ngin ïeng ryntih kawei:
Lama ka jinglaitluid, khublei!
    Rongstem, ronglieh, jyrngam iphieng,
    Ki jingiphuh jong phi kin sieng
Pynshlur ki Khun ka Ri, ka hok
Kin skhem, ban roi phin nang kitbok.

55 — KHUBLEI MEI INDIA

Khublei Mei India, Khublei, khublei !
Mei ri lung-mei-ri-san u paidbah-paidlang ;
Nga nguh ïa Pha ri baieid ki Blei,
Ka 'persoh-'persyntiew ba-i-ieid ibang ;
Na kliar Makashang pyrman bad iphieng,
Sha trai Komorin shong-duriaw bajngum-jngum
Jingiwbih ka nam jong Pha, ki suhsieng,
Jingiphuh ka thaba ha ki them bad ki lum.

Khublei Mei India, Khublei, khublei !
Na Indus bakhraw-nam sha Brahma ithiang.
Sur-ktien bapher bad sngewthiang ki shlei,
Ha ri-lum bad ri-thor ki sawa kyndiang.
Ka sngi na sahit kdiar-kdiar baïong jngum,
Ka doh ïa ki lum bad ki them kup jaiñkhor
Rong byrtem ban suit ï'u kba bad u kew ;
Ka pynsuhsieng jingiwbih ïa ki 'Per-amirphor.

Khublei Mei India, Khublei, khublei !
Khun-shynrang khun kynthei kin kitbok ban ïar
Jingsuk, jingieid, jingkyrkhu ki Blei.
Ha u duk, u rangli, la ksangti to pïar,
Nang sei la ka bor, nang tbeh ka jingshai,
Ko Ri badonnam longshuwa-manshuwa,
Ba ki khun jong Pha, shaphrang kin nang kiew
Bad ka hok, ka burom salonsar kin sawa.